

Tyrkiske psykologer mangler profesjonslov

En hverdag uten vern

Emine Kale

Nasjonal kompetanseenhet for minoritetshelse (NAKMI)

– Et hinderløp uten målstrek. Slik beskriver president Gonca Soygut i Tyrkisk Psykologforening arbeidet med beskyttelse av psykologtittelen. Den tyrkisk-norske psykologen Emine Kale møtte henne under et besøk i fødelandet sitt.

Foto: EU

Jeg husker godt de første numrene av den tyrkiske psykologforeningens tidsskrift som de begynte å utgi da jeg studerte psykologi i Ankara for mange år siden. Det var noe stort med det å kunne lese originale fagartikler på tyrkisk i en tid da det meste av pensumet på universitetet kun fantes på engelsk eller i oversettelser. Tidsskriftet var ikke bare en vitaminsprøyte i faglig sammenheng, men hadde også mye å si for utviklingen av den profesjonelle identiteten min, kanskje særlig gjennom arbeidet med et psykologisk fagspråk på eget morsmål. Det handlet om å finne tyrkiske ord som var dekkende for de engelske begrepene, og å formidle fagkunnskap i et folkelig språk, slik at psykologi ikke bare ble en akademisk disiplin, men noe som alle kunne gjøre seg nytte av.

På gamle trakter

Min reise til Norge for 25 år siden for å ta en mastergrad ble, på grunn av tilfeldigheter og omstendigheter i livet, til noe annet. Jeg avla embetseksamen ved Universitetet i Oslo, og har deretter jobbet som skolepsykolog, psykologspesialist i psykisk helsevern og privatpraktiserende

psykolog. I de siste årene har jeg vært mer opptatt av kulturpsykologi og kulturelle sider ved kliniske problemstillinger, og fikk i 2007 dessuten være med på fødselen av en ny interesseforening under Norsk Psykologforening: Forening for interkulturell psykologi (FIP).

For en tid tilbake var jeg i Tyrkia som reiseleder for en gruppe norske fagfeller som ønsket å bli bedre kjent med landets kultur og helsevesen. Jeg benyttet anledningen til å besøke Tyrkisk Psykologforening og få en samtale med presidenten deres, Gonca Soygut, som også er ansatt som assisterende professor ved Psykologisk institutt, Hacettepe Universitet. På forhånd har jeg fått beskjed om at intervjuet ikke kan vare lenger enn cirka halvannen time, da det er berammet et styremøte i lokalene. I Tyrkia må fagforeningsvirksomhet gjøres utenom arbeidstid. Foreningens to fulltidsansatte betjener i underkant av 3000 medlemmer.

Gonca Soygut, som er imøtekommende og besvarer spørsmålene med stort engasjement, forteller at det har vært godt samarbeid mellom tyrkisk og norsk psykologforening. De støttet hverandres kandidaturer til å være verter for European Congress of Psychology, noe som resulterte i at den ellefte europeiske psykologikongressen gikk av stabelen i Oslo i sommer, og den tolvte skal avholdes i Istanbul i 2011.

Synlig i akademia

Flere universiteter i Tyrkia har undervist i psykologi helt siden 1930-årene. Psykologforeningen ble etablert først i 1976 med en håndfull medlemmer, men det første initiativet til organisering fant sted allerede i 1956. I dag holder foreningen til i en ominnredet leilighet i en stor blokk ved en av de mest travle sentrumsgatene i Ankara.

Presidenten skisserer tre hovedområder for foreningens aktiviteter. Det første er synliggjøring av psykologifaget i vitenskapelige miljøer og arbeidet med å stimulere til høy kvalitet i psykologisk forskning og praksis. Det andre satsingsområdet er å ta vare på psykologers interesser og jobbe for overholdelse av de etiske standardene, som ble vedtatt i 2004. En tredje viktig oppgave, som kanskje er særegen i fagforeningssammenheng, er å aktivt profilere folkehelsearbeid. Foreningen har siden 1997 av ministerrådet fått status som «Kamu yarar derne i», Forening for allmenn velferd. Dette gir et godt utgangspunkt for å drive aktiviteter rettet mot befolkningen, for eksempel kriseintervensjon og psykososialt arbeid etter det store jordskjelvet i 1999.

– Hittil har vi hatt best måloppnåelse på det første området, sier Gonca Soygut.

Som eksempel nevner hun at Tidsskrift for Tyrkisk Psykologforening ble godkjent internasjonalt som siteringstidsskrift i 1995, og i tre år var alene blant tyrkiske tidsskrifter om denne statusen. Soygut er også fornøyd med posisjonen psykologifaget har i akademiske miljøer. Det utgis tre tidsskrifter, hvorav to er med på «citation index». I tillegg har foreningen en lang publikasjonsliste med både originale og oversatte fagbøker.

Ubeskyttet

Å ta vare på psykologers rettigheter som profesjonsutøvere viser seg vanskeligere å gjennomføre. Det finnes ingen egen profesjonslov i Tyrkia, og psykologtittelen er bare delvis beskyttet. Det finnes ikke noen godkjent standardutdanning for de som skal utøve profesjonen. Alle som har fullført et fireårig psykologistudium ved et universitet, tilsvarende en bachelor, har lov til å kalle seg psykolog.

Arbeidet med å få en egen profesjonslov var den viktigste bakgrunnen for dannelsen av Psykologforeningen, og det første initiativet overfor Helsedepartementet om en slik lov kom allerede i 1977.

– Dette arbeidet har vært et hinderløp uten målstrek, sier Soygut.

– Jeg kan se en del ulemper ved å bære tydelige tegn på sin tro når man driver psykologisk praksis

Den politiske ustabiliteten i Tyrkia gjør lobbyvirksomhet vanskelig over tid, og det er flere yrkesgrupper som kjemper om de samme rettigheter. En tredje faktor som vanskeliggjør arbeidet, er helseloven fra 1928, som sier at det bare er leger som kan behandle pasienter. Særlig Tyrkisk Legeforening og Psykiatريفorening har brukt denne loven som argument mot psykologer og andre som etablerer seg som privatpraktiserende terapeuter. Ifølge loven kan ikke andre yrkesgrupper drive behandlende virksomhet uten tilsyn av lege. Dette blir et problem både for privatpraktiserende og for offentlig ansatte. De som jobber som klinisk psykolog på offentlige klinikker, opplever at de blir oppfattet som legeassistenter med hjelpe- og støttefunksjoner, hvor testing utgjør en viktig del av deres arbeid.

– Det er et veldig stort problem at vi psykologer ikke har den anerkjennelsen vi har krav på som en selvstendig profesjonsgruppe. En konsekvens av dette er blant annet at privatpraktiserende kliniske psykologers arbeid sorterer under arbeidsdepartementet, ikke under helsedepartementet, forklarer Soygut.

Ønsker profesjonslov

Soygut forteller at de store variasjonene i universitetenes psykologiutdanninger har gjort det vanskelig å kvalitetssikre kliniske psykologers arbeid. Det blir ikke utdannet nok kliniske psykologer gjennom master- og doktorgradsprogrammene til å dekke behovet. Mange som i de siste årene har etablert seg som privatpraktiserende, har ikke de nødvendige kvalifikasjonene. Psykologforeningen jobber for å utvikle standarder både for grunnutdanningen og for godkjenning som klinisk psykolog. De ønsker at kravet skal tilsvare fire pluss to års utdanning, hvorav ett år er klinisk arbeid under veiledning. Som en del av tilpasningen til EU, hvor Tyrkia har søkt medlemskap, har den tyrkiske psykologforeningen vært involvert i et samarbeid med European Federation of Psychologists' Associations (EFPA) for blant annet å få egen profesjonslov. Et brev formulert av presidenten for EFPA, Tuomo Tikkanen, ble sendt til tyrkiske myndigheter i 2004. Tyrkisk Psykologforening har på nytt sendt et komplett forslag til profesjonslov til nasjonalforsamlingen senest i år.

Engasjert i folkehelse

Foreningens tredje satsingsområde er å gjøre psykologisk ekspertise tilgjengelig for alle ved å bidra til folkehelsearbeid. Også her kan Soygut fortelle om synlige resultater. På grunn av naturkatastrofene som har rammet landet i de siste årene, har foreningen hatt mye erfaring med traumefeltet. De bidro aktivt i hjelpearbeidet etter det store jordskjelvet i 1999, noe som ble foranledningen til etableringen av et tverrfaglig og landsdekkende kriseteam for naturkatastrofer, i samarbeid med Røde Halvmåne.

VERTINNE: Presidenten i Türk Psikoloji Dernei (Tyrkisk Psykologforening) Gonca Soygut er også assisterende professor ved Psykologisk institutt, Hacettepe Universitet i Istanbul. Et godt samarbeid mellom tyrkisk og norsk psykologforening har resultert i at den ellefte europeiske psykologikongressen går av stabelen i Oslo i disse dager, mens den tolvte skal avholdes i Istanbul i 2011. Foto: Emine Kale

Et annet felt som foreningen har jobbet med, er trafikkpsykologi. I europeisk sammenheng har tallet på trafikkulykker i Tyrkia vært svært høyt, og foreningen er engasjert i arbeidet med å få det ned. De har blant annet ansvar for tilsyn av psykotekniske laboratorier hvor det foretas vurdering av føreregnet. Engasjementet og synlig innsats i disse og flere samfunnsaktuelle saker har ført til at psykologer er blitt mer populære. Kompetansen deres etterlyses både innenfor rettssystemet, i familiesaker og i forbindelse med spesialundervisning. Et nytt felt som etterlyser psykologers kompetanse, er dialysesentre. Den store etterspørselen har ført til etablering av flere studieplasser ved universitetene, som nå teller 32 læresteder på landsbasis. Selv om dette er en gledelig utvikling, er mangelen på kvalifiserte lærekrefter et påtrengende problem.

Debatt om skaut

Jeg spør Gonca Soygut om hennes synspunkter på kvinnelige psykologers rett til å bruke skaut – en debatt som har vært oppe en god stund. Temaet er politisk følsomt. Tyrkia har en strengt sekulær praksis når det gjelder dette, og forbyr bruken av skaut på offentlige arbeidsplasser og universiteter. Jeg forteller henne om diskusjonen som ble utløst i norske aviser i fjor da en kvinnelig psykologistudent forsvarte sin rett til å bruke skaut på jobben.

– Jeg kan se en del ulemper ved å bære tydelige tegn på sin tro når man driver psykologisk praksis, sier en tydelig ukomfortabel Gonca Soygut. Hun beskriver hvordan den politiske situasjonen har polarisert debatten rundt bruk av skaut og gjør en nyansert fremstilling vanskelig. Dette er et bekymringsfullt utviklingstrekk i et samfunn som har mange etniske grupper, forskjellige religioner og trosretninger og divergerende politiske ideologier.

– En konsekvens i den senere tid er en tendens til økt vold i samfunnet, forteller Soygut, som ser klare utfordringer for foreningen med hensyn til å opplyse, forebygge og minske ettervirkningene av vold og terror hos befolkningen.

– I dette sammensatte landet, med store sosioøkonomiske og politiske utfordringer, observerer man hyppigere forekomst av psykiske plager hos befolkningen generelt? spør jeg, og får et indirekte svar.

Alle samfunn har både stressorer og beskyttende faktorer for psykisk helse. De kan variere fra samfunn til samfunn, påpeker presidenten og refererer til de høye selvmordstallene i Norden.

Språk: Tyrkisk, samt kurdisk og andre minoritetsspråk

Areal: 1831 km²

Innbyggertall: ca. 12,6 millioner

Kilder: Wikipedia, CIA World Factbook og Store Norske Leksikon